

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžso/79/2016
Identifikačné číslo spisu: 1015201107
Dátum vydania rozhodnutia: 18.07.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Judita Kokolevská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:1015201107.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Judity Kokolevskej a členiek senátu JUDr. Věry Nevedelovej a JUDr. Violy Takáčovej, PhD., v právnej veci žalobcu: Cromwell, a. s., IČO: 31 353 746, Lamačská 22, Bratislava, zastúpený: Advokátska kancelária Nechala & Co., s. r. o., Továrenská 10, Bratislava, v mene ktorej koná JUDr. Pavel Nechala, PhD., advokát a konateľ, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8 a 10, Bratislava, za účasti: Q.. S. Š. (predtým O.. S. Q.), B. X, I., o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 18275-2/2015-BA zo dňa 28.04.2015, o odvolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 2S/150/2015-60 z 03.02.2016, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 2S/150/2015-60 z 03.02.2016 m e n í tak, že žalobu z a m i e t a .

Účastníkom náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 2S/150/2015-60 z 03.02.2016 zrušil napadnuté rozhodnutie žalovanej č. 18275-2/2015-BA zo dňa 28.04.2015 a rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Bratislava č. 705-0205106414-GC09/2014 zo dňa 26.08.2014 podľa § 250j ods. 2 písm. a/ OSP a vec vrátil žalovanej na ďalšie konanie.

Napadnutým rozhodnutím žalovaná zamietla odvolanie žalobcu a potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Bratislava č. 705-0205106414-GC09/2014 z 26.08.2014. Prvostupňovým rozhodnutím správny orgán rozhodol, že účastníčke Q.. S. Š. (predtým O.. S. Q., ďalej len „pribratá účastníčka“) vzniklo povinné dôchodkové poistenie od 01.06.2013. Pribratá účastníčka bola evidovaná ako zamestnankyňa na dohodu o brigádnickej práci študentov súčasne u zamestnávateľa DaVINCI, s. r. o. v období od 01.02.2013 do 31.08.2013 a u žalobcu v období od 01.06.2013 do 31.08.2013. Dňa 31.01.2013 podpísala oznámenie a čestné vyhlásenie podľa § 227a zákona č. 461/2003 Z. z. k dohode o brigádnickej práci študentov so zamestnávateľom DaVINCI, s. r. o., pričom rovnaké oznámenie a čestné vyhlásenie podpísala dňa 29.05.2013 so žalobcom.

V odôvodnení rozsudku krajský súd uvádza, že za zamestnanca sa na účely dôchodkového poistenia považuje aj študent s pravidelným mesačným príjmom vykonávajúci práce na základe dohody o brigádnickej práci študentov. Takémuto študentovi a jeho zamestnávateľovi vzniká povinnosť platiť poistné na dôchodkové poistenie. Aj napriek tomu, že študent môže uzatvoriť viacero dohôd o brigádnickej práci študentov súčasne, výnimku z odvodovej povinnosti ustanovenú v § 227a ods. 1 zákona o sociálnom poistení si môže uplatniť iba na jednu dohodu, a to najmenej na obdobie jedného kalendárneho mesiaca. Na základe takto určenej dohody o brigádnickej práci študentov nebude študent povinne dôchodkovo poistený, ak jeho mesačný príjem z tejto dohody alebo priemerný mesačný príjem (ak nebude pravidelne mesačne odmeňovaný) nepresiahne stanovenú sumu. Povinnosťou študenta uplatňujúceho si túto výnimku je predložiť zamestnávateľovi písomné oznámenie a čestné vyhlásenie, že si právo súčasne neuplatňuje v tom istom kalendárnom mesiaci u iného zamestnávateľa. Pribratá účastníčka si odvodovú výnimku uplatnila v rovnakom období súčasne u žalobcu aj u iného zamestnávateľa. Kľúčovou otázkou vo veci bolo posúdenie, či striktné držanie sa citovaných zákonných ustanovení je vzhľadom na všetky objektívne a špecifické okolnosti daného prípadu súladné s ponímaním materiálneho právneho štátu a či takáto rigidná a výlučne formalistická aplikácia zákona o sociálnom poistení nie je absolútne nespravodlivá a či nie je v príkrom rozpore so základnými princípmi materiálneho právneho štátu, keďže povinnosťou súdu (v určitej miere aj správneho orgánu) nachádzať právo neznamená len vyhľadávať priame a výslovné pokyny v zákonom texte, ale tiež formulovať, čo je zmyslom a účelom právnych predpisov. Podľa čl. 1 ods. 1 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj len „ústava“) je Slovenská republika zvrchovaný, demokratický a právny štát. Základom interpretácie a aplikácie čl. 1 ods. 1 je zabezpečenie materiálneho a nie formálneho právneho štátu. Ústavný súd SR princíp materiálneho právneho štátu vyjadril v právnom názore: „V právnom štáte, v ktorom sú ako neoddeliteľné súčasťou okrem iných stelesnené princípy, ako sú právna istota a spravodlivosť (princípy materiálneho právneho štátu), čo možno spoľahlivo vyvodiť z čl. 1 ústavy, sa osobitný dôraz kladie na ochranu tých práv, ktoré sú predmetom jeho úpravy. Povinnosťou všetkých štátnych orgánov je zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorým boli priznané“ (napr. I. ÚS 17/1999, nález zo dňa 22.09.1999, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 1999, s. 365). Z hľadiska princípu právnej istoty podlieha ochrane aj legitímne očakávanie, ktoré je užšou kategóriou ako právna istota (napr. nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 16/06 zo dňa 30.04.2008, nález Ústavného súdu sp. zn. Pl. ÚS 12/05 zo dňa 28.11.2007). Účelom legitímneho očakávania je garancia čitateľnosti správania sa orgánov verejnej moci a ochrana súkromných osôb pred nepredvídateľným mocenským zásahom do ich právnej situácie, na vyústenie ktorej do určitého výsledku sa spoliehali (m.m. nález Ústavného súdu SR sp. zn. Pl. ÚS 16/06 zo dňa 24.06.2009). V tejto súvislosti treba dodať, že jednotlivé ustanovenia jednoduchého práva sú všeobecné súdy povinné interpretovať a aplikovať v prvom rade vždy z pohľadu účelu a zmyslu ochrany ústavou garantovaných základných práv a slobôd. Totiž aj v prípade hypoteticky možnej konkurencie viac metodologicky racionálne obhájiteľných interpretačných alternatív je nutné zvoliť ako výsledok výkladu tú, ktorá opodstatnene nadobúda prednosť pred ostatnými, t. j. uprednostniť interpretáciu takú, ktorá je ústavne konformnejšia. Súd bol teda v danom prípade pri preskúmaní zákonnosti napadnutého rozhodnutia vzhľadom aj na uvedenú špecifickosť veci povinný dôsledne dbať na princípy právneho štátu a nevykladať príslušné ustanovenia zákona iba formalisticky, aby tak nedošlo k neprimeranej tvrdosti zákona voči žalobcovi. Podľa názoru súdu je teda podstatná aplikácia materiálneho hľadiska, nakoľko právny formalizmus v podmienkach demokratického právneho štátu nemôže celkom prevládať. Je nutné zdôrazniť, že povinnosť súdu nachádzať právo neznamená len vyhľadávať priame a výslovné pokyny v zákonom texte, ale tiež formulovať, čo je zmyslom a účelom právnych predpisov. Súd teda musí nielen rešpektovať právo, ale jeho výklad a aplikácia musia smerovať k spravodlivému výsledku. Súdu prislúcha, aby sa zaoberal otázkou, či mechanická a formalistická aplikácia zákona bez ohľadu na zmysel a účel záujmu chráneného právnou normou, nemôže priniesť absurdné následky a v prípade, že tomu tak je, aby takúto interpretáciu zákona odmietol a zvolil výklad v duchu zákona. Základné právo vyjadrené v čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje každému právo na prístup k súdu a právo na určitú kvalitu súdneho konania pred nezávislým a nestranným súdom, t. j. právo na spravodlivé súdne konanie (m. m. IV. ÚS 233/04). Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 299/04, II. ÚS 78/05) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí nielen právo každého na to, aby sa v

jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v právnom poriadku SR alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré SR ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon, ale aj právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne konformným spôsobom interpretovaná platná a účinná právna norma (m. m. IV. ÚS 77/02). Ústavne súladný výklad zákonov týkajúcich sa rozhodovacej činnosti súdov predstavuje neoddeliteľnú súčasť ich rozhodovacej činnosti a ako taký jedine zodpovedá základnému právu každého na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (I. ÚS 24/00). V situácii, keď ustanovenie právneho predpisu dovoľuje dvojaký výklad (jeden ústavne súladným a druhý ústavne nesúladným spôsobom), má prioritu jeho výklad ústavne súladným spôsobom. Pre súdy táto povinnosť vyplýva celkom jednoznačne z čl. 144 ods. 1 v spojení s čl. 152 ods. 4 ústavy.

Ústavný súd už v rozhodnutí sp. zn. III. ÚS 274/07 z 11.10.2007 uviedol, že „orgány aplikujúce správne právo a spomedzi nich osobitne sudcovia pri rozhodovaní v správnom súdnictve, sú oprávnení nedostatky zákonnej právnej úpravy svojím výkladom odstraňovať. Takéto odstraňovanie však nemožno považovať za legislatívnu činnosť, ktorá by narušala ústavný princíp trojdelenia štátnej moci. Sudca pri interpretácii normy správneho práva nesmie tvoriť, ale môže odhaľovať a formulovať vzťahy medzi jednotlivými právnymi normami vychádzajúc z účelu a zmyslu právnej úpravy. Jedinou požiadavkou, ktorá je pritom na sudcu kladená, je ústavná konformita výkladu (čl. 152 ods. 4 ústavy).“ Aj napriek tomu, že správne orgány oboch stupňov postupovali pri posudzovaní splnenia podmienky na uplatnenie výnimky v prípade žalobcu v súlade so zákonom o sociálnom poistení a nemožno im vyčítať nezákonnosť, súdu sa postup žalovaného a napadnuté rozhodnutie javí ako zjavne nespravodlivé. Vzhľadom na to, že Slovenská republika je právny štát, v ktorom je veľmi dôležitá spravodlivosť, správne orgány sa síce môžu opierať o zákony alebo poriadky, ktoré sa navonok javia ako perfektné, ale pokiaľ sú zjavne nespravodlivé, nemali by ich aplikovať. V súvislosti s duplicitným uplatnením výnimky z odvodovej povinnosti v prípade dohody o brigádnickej práci študentov je potrebné poukázať na to, že zákon o sociálnom poistení vzniknutú situáciu nerieši. Súdu sa postup správnych orgánov aplikovaný pri hodnotení duplicitného uplatnenia na základe „prednosti“ oznámenia a čestného vyhlásenia študenta javí ako príliš formalistické. Pokiaľ si zamestnávateľ nemôže skontrolovať, či si študent neuplatnil výnimku v rovnakom období súčasne u dvoch alebo viacerých zamestnávateľov, bolo by nespravodlivé, aby niesol za takúto situáciu zodpovednosť a bol zo strany žalovaného postihovaný. Napadnuté rozhodnutie vyvoláva otázku, ako by žalovaný postupoval v prípade duplicitného uplatnenia odvodovej výnimky pri oznámeniach a čestných vyhláseniach podpísaných v ten istý deň, prípadne ak by v oznámení a čestnom vyhlásení nebol uvedený žiadny dátum. Žalobca ani napriek najlepšej vôli nemal zákonnú možnosť objektívne ovplyvniť vzniknutú situáciu a overiť si pravdivosť oznámenia a čestného vyhlásenia pribratej účastníčky. Vzhľadom na to, že žalobca ako zamestnávateľ nemá prístup do registra žalovaného, v ktorom sú evidované uplatnené výnimky v zmysle § 227a ods. 1 zákona o sociálnom poistení a ani systém žalovaného pri prihlasovaní zamestnancov zamestnávateľmi neupozorní na duplicitné prihlásenie študenta, žalobca nemal inú možnosť ako sa spoliehať na čestnosť pribratej účastníčky spočívajúcu v pravdivosti jej oznámenia a čestného vyhlásenia o neuplatňovaní si výnimky u iného zamestnávateľa. Jediným, kto porušil zákon o sociálnom poistení a nepostupoval v súlade s ním, bola pribratá účastníčka, ktorá uviedla žalobcu do omylu a zneužila inštitút odvodového zvýhodnenia, ktorého cieľom je zlepšenie finančného postavenia žiakov stredných škôl a študentov dennej formy vysokoškolského štúdia. Je neprípustné, aby negatívne dôsledky jej nečestného konania znášal žalobca, ktorému zákon o sociálnom poistení na jednej strane neposkytuje žiadny prostriedok, prostredníctvom ktorého by mohol predísť vzniku takejto situácie, na druhej strane mu za neodvedenie poistného na sociálne poistenie hrozí penále aj napriek tomu, že konal v dobrej viere v pravdivosť oznámenia a čestného vyhlásenia pribratej účastníčky. Z uvedených dôvodov dospel Krajský súd v Bratislave po preskúmaní veci k záveru, že napadnuté rozhodnutie ako aj prvostupňové rozhodnutie je potrebné zrušiť podľa § 250j ods. 2 písm. a/ OSP a vec vrátiť žalovanému na ďalšie konanie, v ktorom bude viazaný právnym názorom vysloveným súdom v tomto rozsudku.

Proti tomuto rozsudku sa odvolala žalovaná, poukazujúc na skutočnosť, že normy verejného práva sú kogentného charakteru, prikazujúceho charakteru, prikazujúce a zakazujúce, čo znamená, že ak to

príslušná zákonná úprava neumožňuje, nie je možné sa od nej odchýliť. Z uvedeného dôvodu je žalovaná povinná striktne postupovať podľa ustanovení zákona č. 461/2003 Z. z. a nemôže hľadať také riešenie, ktoré by bolo v súlade so všeobecnou ideou spravodlivosti, resp. s prirodzenoprávnymi princípmi. Princíp právnej istoty a spravodlivosti v práve sociálneho zabezpečenia znamená, že je potrebné zabezpečiť, aby v rozhodovaní o skutkovo zhodných alebo podobných prípadoch nevznikali neodôvodnené rozdiely. Zákon č. 461/2003 Z. z. v platnom znení neumožňuje odstrániť jeho tvrdosť. Skutočnosť, že žalovaná nemôže svojím postupom zmierniť tvrdosť zákona a hľadať spravodlivé riešenie nemožno považovať za výklad ustanovení zákona v rozpore s ústavou. Pod dvojakým výkladom rozumel krajský súd zrejme výklad gramatický na jednej strane a výklad teleologický na strane druhej. Žalovaná je však toho názoru, že jediným zmyslom a účelom použitej právnej úpravy bolo zavedenie odvodovej úľavy pre študentov pracujúcich na dohodu o brigádnickej práci študentov u jedného zamestnávateľa. Vzhľadom na to, že zákon výslovne stanovuje, že si tieto osoby môžu uplatniť výnimku z platenia poistného na povinné dôchodkové poistenie len na jedného zamestnávateľa a príbratá účastníčka si ju uplatnila od 01.01.2013 u zamestnávateľa DaVINCI, s. r. o., žalovaná bola povinná neakceptovať výnimku z platenia poistného na povinné dôchodkové poistenie, ktorú si duplicitne neoprávnene uplatnila u žalobcu. Zákon o sociálnom poistení neumožňuje žalovanej postupovať pri rozhodovaní svojvoľne, naopak, žalovaná je prísne viazaná jednotlivými ustanoveniami zákona bez možnosti odchýliť sa od nich. Žalovaná poukazuje tiež na to, že na stretnutí konanom dňa 10.06.2015 na pobočke Sociálnej poisťovne v Bratislave bolo so žalobcom dohodnuté, že mu táto bude mesačne poskytovať údaje o registrácii poistencov, s ktorými uzavrel dohodu o brigádnickej práci študentov v predchádzajúcom mesiaci. Vzhľadom na uvedené žalovaná navrhuje, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky zmenil rozsudok Krajského súdu v Bratislave tak, že žalobu zamietne.

Vô vyjadrení k odvolaniu žalobca uvádza, že absencia ustanovenia v zákone č. 461/2003 Z. z., ktoré by výslovne umožňovalo žalovanému zmierniť tvrdosť zákona nemožno zamieňať s nemožnosťou vykladať zákonné ustanovenia v súlade s Ústavou SR a povinnosťou rozhodovať spravodlivo, podľa princípov právneho štátu. Ústava SR a princípy právneho štátu sú v hierarchii sily právnych predpisov nadradené všeobecne záväzným právnym predpisom o sile zákona a preto pri výklade zákonov musia byť tieto princípy a ústava zohľadňované. Zdôrazňuje, že existuje podozrenie, že pri zisťovaní a riešení duplicity zo strany žalovaného je princíp právnej istoty vážne narušený. Podľa informácií v minulosti poskytnutých referentkou žalovaného žalobcovi, žalovaný zistí uplatnenú duplicitu „čisto náhodne“. Ak tomu tak je, existujú prípady, kedy duplicita nebude vôbec odhalená. Skutkovo rovnaké prípady tak budú riešené rozdielne, resp. jeden prípad riešený bude a iný, neodhalený zostane nevyriešený. Uvádza, že zodpovednosť a negatívne dôsledky porušenia právneho predpisu sú prenášané na žalobcu, pričom takýto postup žalovaného je nad rámec zákona a práve v tom vidí žalobca porušenie právnych predpisov zo strany žalovaného. Nad rámec zákona o sociálnom poistení je tiež posudzovanie duplicity uplatnených výnimiek. Žalovaný sa nevyjadril, ako by posudzoval duplicitu, ak by obe vyhlásenia o uplatnení výnimky boli podpísané v jeden deň. Zákon č. 461/2003 Z. z. nestanovuje, ako posudzovať duplicitné výnimky. Preto každý postup v tejto otázke je svojvoľný. Spolupráca medzi žalobcom a pobočkou žalovaného sa po vyskytnutí viac ako desiatky prípadov duplicitne uplatnených výnimiek rozvinula. Avšak nejedná sa o účinný mechanizmus na predchádzanie samotného vzniku duplicity. Jedná sa o dodatočné zistenie, že študent má uplatnenú výnimku z predchádzajúceho zamestnaneckého vzťahu až po tom, ako žalobca konkrétneho študenta prihlási do systému sociálneho poistenia s uplatnenou výnimkou. Účinným nástrojom pre zamedzenie vzniku duplicity by bola automatická funkcia v informačnom systéme žalovaného, ktorá by zamestnávateľovi pri prihlasovaní nového brigádnika neumožnila jeho prihlásenie s uplatnenou výnimkou. Žalobca navrhuje, aby odvolací súd potvrdil rozsudok Krajského súdu v Bratislave.

Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“). V zmysle § 492 ods. 2 SSP odvolacie konanie podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Keďže v prejednávanej veci sa odvolacie konanie začalo pred nadobudnutím účinnosti Správneho súdneho poriadku, dokončí sa podľa ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“).

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací podľa § 10 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu v súlade s § 250ja ods. 2 OSP bez pojednávania a dospel k záveru, že odvolanie žalovanej je dôvodné, je potrebné vyhovieť mu a rozsudok krajského súdu zmeniť tak, že žalobu zamietne.

Podľa § 4 ods. 2 písm. a/ zákona č. 461/2003 Z. z. účinného k 01.06.2013 zamestnanec na účely dôchodkového poistenia je aj fyzická osoba v právnom vzťahu, ktorý jej zakladá právo na nepravidelný príjem podľa § 3 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 a 3, okrem fyzickej osoby v právnom vzťahu na základe ňou určenej dohody o brigádnickej práci študentov podľa § 227a, ak priemerný mesačný príjem podľa § 3 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 a 3 z tejto dohody nepresiahne sumu podľa odseku 5, žiaka strednej školy a študenta vysokej školy pri praktickom vyučovaní v období odbornej (výrobnej) praxe. Zamestnancom na účely dôchodkového poistenia je aj fyzická osoba v právnom vzťahu na základe dohody o brigádnickej práci študentov, ktorý jej zakladá právo na pravidelný mesačný príjem podľa § 3 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 a 3, okrem fyzickej osoby v právnom vzťahu na základe ňou určenej dohody o brigádnickej práci študentov podľa § 227a, ak mesačný príjem podľa § 3 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 a 3 z tejto dohody nepresiahne sumu podľa odseku 5.

Podľa § 227a zákona č. 461/2003 Z. z. účinného k 01.06.2013:

(1) Fyzická osoba v právnom vzťahu na základe dohody o brigádnickej práci študentov má právo na účely § 4 ods. 2 určiť dohodu o brigádnickej práci študentov, na základe ktorej nebude mať postavenie zamestnanca na účely dôchodkového poistenia, ak mesačný príjem podľa § 3 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 a 3 z ňou určenej dohody o brigádnickej práci študentov nepresiahne sumu podľa § 4 ods. 5, ak jej právny vzťah zakladá právo na pravidelný mesačný príjem, alebo ak priemerný mesačný príjem podľa § 3 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 a 3 z ňou určenej dohody o brigádnickej práci študentov nepresiahne sumu podľa § 4 ods. 5, ak jej právny vzťah zakladá právo na nepravidelný príjem. Fyzická osoba, ktorá si chce uplatniť právo na určenie dohody o brigádnickej práci študentov podľa prvej vety, je povinná určiť v jednom kalendárnom mesiaci najviac jednu dohodu o brigádnickej práci študentov.

(2) Fyzická osoba v právnom vzťahu na základe dohody o brigádnickej práci študentov je povinná:

a) písomne informovať zamestnávateľa o uplatnení práva podľa odseku 1,

b) písomne informovať zamestnávateľa o tom, že si u neho nebude ďalej uplatňovať právo podľa odseku 1,

c) predložiť zamestnávateľovi písomné čestné vyhlásenie, že si právo podľa odseku 1 súčasne neuplatňuje u iného zamestnávateľa v tom istom kalendárnom mesiaci.

(3) Právne účinky:

a) uplatnenia práva podľa odseku 1 nastanú odo dňa vzniku právneho vzťahu, ak uplatnenie práva podľa odseku 1 bolo zamestnávateľovi oznámené najneskôr v deň vzniku právneho vzťahu, inak od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, v ktorom bolo uplatnenie práva podľa odseku 1 zamestnávateľovi oznámené,

b) ukončenia uplatňovania práva podľa odseku 1 nastanú od prvého dňa kalendárneho mesiaca, ktorý nasleduje po kalendárnom mesiaci, v ktorom bolo ukončenie uplatňovania práva podľa odseku 1 zamestnávateľovi oznámené.

Podľa § 231 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z. z. účinného k 01.07.2013 zamestnávateľ je povinný prihlásiť do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia:

(1) zamestnanca podľa § 4 ods. 1 na nemocenské poistenie, na dôchodkové poistenie a na poistenie v nezamestnanosti a zamestnanca podľa § 4 ods. 2, okrem zamestnanca v právnom vzťahu na základe ním

určenej dohody o brigádnickej práci študentov podľa § 227a, na dôchodkové poistenie pred vznikom týchto poistení, najneskôr pred začatím výkonu činnosti zamestnanca, odhlásiť zamestnanca najneskôr v deň nasledujúci po zániku týchto poistení okrem zániku povinného nemocenského poistenia a povinného poistenia v nezamestnanosti podľa § 20 ods. 3, zrušiť prihlásenie do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia, ak poistný vzťah podľa § 20 nevznikol, a oznámiť zmeny v údajoch uvedených v § 232 ods. 2 písm. a/ až c/,

(2) zamestnanca v právnom vzťahu na základe ním určenej dohody o brigádnickej práci študentov podľa § 227a, ktorý mu zakladá právo na pravidelný mesačný príjem, na dôchodkové poistenie najneskôr v lehote splatnosti poistného podľa § 143 ods. 2 za kalendárny mesiac, v ktorom jeho mesačný príjem podľa § 3 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 a 3 z tejto dohody presiahol sumu podľa § 4 ods. 5, odhlásiť tohto zamestnanca v lehote splatnosti poistného podľa § 143 ods. 2 za kalendárny mesiac, v ktorom jeho mesačný príjem podľa § 3 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 a 3 z tejto dohody nepresiahol sumu podľa § 4 ods. 5 alebo odhlásiť tohto zamestnanca najneskôr v deň nasledujúci po zániku tohto poistenia z iného dôvodu, zrušiť prihlásenie do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia, ak poistný vzťah podľa § 20 nevznikol, a oznámiť zmeny v údajoch uvedených v § 232 ods. 2 písm. a/ až c/,

(3) zamestnanca v právnom vzťahu na základe ním určenej dohody o brigádnickej práci študentov podľa § 227a, ktorý mu zakladá právo na nepravidelný príjem, na dôchodkové poistenie najneskôr v lehote splatnosti poistného podľa § 143 ods. 1 tretej vety, ak priemerný mesačný príjem podľa § 3 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 a 3 z tejto dohody presiahol sumu podľa § 4 ods. 5, zrušiť prihlásenie do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia, ak poistný vzťah podľa § 20 nevznikol, a oznámiť zmeny v údajoch uvedených v § 232 ods. 2 písm. a/ až c/,

(4) zamestnanca v právnom vzťahu na základe ním určenej dohody o brigádnickej práci študentov podľa § 227a na účely úrazového poistenia, garančného poistenia a na účely osobitného predpisu 100b) pred vznikom tohto právneho vzťahu najneskôr pred začatím výkonu práce, odhlásiť tohto zamestnanca z registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia najneskôr v deň nasledujúci po skončení tohto právneho vzťahu, zrušiť prihlásenie do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia, ak pracovnoprávny vzťah nevznikol, a oznámiť zmeny v údajoch uvedených v § 232 ods. 2 písm. a/ a b/.

Podľa ustanovenia § 178 ods. 1 písm. a/ bod 1 zákona č. 461/2003 Z. z. do pôsobnosti pobočky patrí rozhodovať v prvom stupni o vzniku, prerušení a zániku sociálneho poistenia v sporných prípadoch.

Podľa § 239 zákona č. 461/2003 Z. z. účinného ku dňu 01.06.2013, novelizovaného do dňa vyhlásenia rozsudku, za porušenie povinností ustanovených v § 142 ods. 7, § 154 ods. 3, § 227 ods. 2, § 227a, § 228 až § 234, § 238, § 244 a § 279 môže Sociálna poisťovňa uložiť pokutu až do 16.596,96 Eur. Pri ukladaní pokuty Sociálna poisťovňa zohľadní závažnosť porušenia povinností ustanovenej týmto zákonom. Sociálna poisťovňa neuloží pokutu za porušenie povinností ustanovenej v § 231 ods. 1 písm. b/, ak už bola uložená pokuta podľa osobitného predpisu. 102aa).

Podľa § 240 zákona č. 461/2003 Z. z. účinného ku dňu vyhlásenia rozsudku:

(1) Fyzickým osobám a právnickým osobám povinným odvádzať poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie, 1) ktoré neodviedli poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie 1) za príslušný kalendárny mesiac včas alebo ich odviedli v nižšej sume, Sociálna poisťovňa predpíše penále vo výške 0,05 % z dlžnej sumy za každý deň omeškania odo dňa splatnosti poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie 1) do dňa, keď bola dlžná suma poukázaná na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici, zaplatená v hotovosti, zaplatená exekútorovi alebo do dňa začatia kontroly, ak tento zákon neustanovuje inak.

(2) Predpísané penále podľa odseku 1 nemôže presiahnuť dlžnú sumu poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie 1) za kontrolované obdobie. Sociálna poisťovňa penále nepredpíše, ak

penále za kontrolované obdobie nie je vyššie ako 5 Eur.

Podľa § 220 OSP odvolací súd rozhodnutie súdu prvého stupňa zmení, ak nie sú splnené podmienky na jeho potvrdenie (§ 219), ani na jeho zrušenie (§ 221 ods. 1).

V odvolacom konaní bolo potrebné, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky posúdil možnosť správneho orgánu za určitých okolností neaplikovať zákonné ustanovenie.

Krajský súd sa v prvostupňovom rozsudku predovšetkým odvoláva na princípy právnej istoty a legitímnych očakávaní. Jeho argumentáciu možno zhrnúť pod tvrdenie, že v materiálnom právnom štáte by jednotlivcom nemali vznikať povinnosti, ktorých existenciu nemohli na základe racionálnej úvahy, plynúcej z poznania právneho poriadku, predpokladať. Takáto argumentácia je iste bona fide a nie iracionálna, avšak, ako odvolací súd zdôvodní v ďalšom texte tohto rozhodnutia, opomínajúca dôležité skutočnosti, a preto nesprávna.

V kontinentálnom práve sú primárnymi objektami interpretácie normatívne právne akty, pričom interpretačnú metódu možno spolu s nemeckým ústavným sudcom Winfriedom Hassemerom a zakladateľom interpretačnej metodiky Friedrichom Carlom von Savignym zhrnúť ako výzvu sudcom: „rozhoduj podľa znenia zákona, dbaj na systematickú súvislosť, v ktorej sa zákon nachádza, nasleduj cieľ regulácie, ktorý mal zákonodarca pred očami a riaď sa zmyslom, ktorý má zákon dnes“. (Hassemer, W.: Gesetzesbindung und Methodenlehre, in: Zeitschrift für Rechtspolitik, N. 7/2007, s. 215, citované z Wintz, J.: Metody a zásady interpretace práva, Auditorium, edice Studie, Praha 2013). Okrem jazykového je teda pri interpretácii práva potrebné uplatniť tiež výklad systematický, historický a teleologický. Ako uvádza tiež Český Najvyšší správny súd v rozhodnutí sp. zn. 4As/1/2008, jazykový výklad, hoci je pre právnu interpretáciu nevyhnutný (conditio sine qua non), je iba jednou z viacerých metód, ktoré má interpret právneho textu k dispozícii. Ak vzbudzuje výsledok jazykovej interpretácie pochybnosti, je potrebné, aby bol preskúšaný inými výkladovými metódami a v ich svetle potvrdený ako správny a vystihujúci zmysel práva, resp. prirodzené chápanie spravodlivosti, alebo zavrhnutý ako chybný. Pluralitu výkladových metód pripomína i rozsudok Nejvyššího správního soudu ČR sp. zn. 4Ads 49/2007. Podľa tohto rozhodnutia, s ktorým sa Najvyšší súd SR stotožňuje, interpretácia predpokladá rôzne druhy výkladu, ktoré v danom prípade prichádzajú do úvahy a následný výber toho, resp. tých, ktoré príslušný orgán považuje za pre danú vec najvhodnejšie. Je teda nielen v právomoci, ale dokonca povinnosťou správneho orgánu zväziť využitie iného výkladu než doslovného jazykového. Ak následne príslušný orgán dospeje na základe rôznych výkladových metód k odlišným záverom, je treba aplikovať taký výklad, ktorý popri znení predpisu zohľadňuje tiež širšie súvislosti jeho prijatia, najmä jeho účel. Ak tento nie je možné vyvodiť z konkrétneho ustanovenia, je potrebné vychádzať z predpisu ako takého, jeho väzieb na iné predpisy, k vykonaniu ktorých bol napr. prijatý, dôvodových správ a pod. Samozrejme, je nutné zahrnúť úvahu, ktorou sa správny orgán pri tomto výbere riadil, do odôvodnenia rozhodnutia tak, aby bolo následne možné rozhodnutie preskúmať.

Pre prejednanú vec je z citovaných úvah kľúčových niekoľko myšlienok. Jednak ide o skutočnosť, že jazykový výklad nie je síce jediným ani nevyhnutne rozhodujúcim typom výkladu právnej normy, je však pre samotnú interpretáciu neopomenuteľným nástrojom, s ktorým je potrebné vysporiadať sa.

Z jazykového výkladu ustanovenia § 4 ods. 2 v spojení s § 227a zákona č. 461/2003 Z. z. jednoznačne vyplýva, že za zamestnanca sa na účely dôchodkového poistenia považuje aj študent s pravidelným mesačným príjmom vykonávajúci práce na základe dohody o brigádnickej práci študentov, okrem študenta ktorý si u jedného zamestnávateľa uplatnil výnimku podľa § 227a zákona. Túto výnimku si nemožno uplatniť u viacerých zamestnávateľov naraz.

Ďalej je potrebné vziať do úvahy účel vykladaných zákonných ustanovení. Tento je vyvoditeľný z textu súvisiacich ustanovení zákona, resp. z účelu zákona ako takého, ako aj prípadne dôvodovej správy. Nie je nutné siahať okamžite po najvšeobecnejších právnych princípoch.

Ustanovenie § 227a bolo do zákona č. 461/2003 Z. z. prijaté zákonom č. 413/2012 Z. z., v súvislosti s novelizáciou § 4 zákona č. 461/2003 Z. z. zákonom č. 252/2012 Z. z. a zákonom č. 413/2002 Z. z.. Týmito novelami vznikol status zamestnanca na účely dôchodkového poistenia fyzickým osobám v právnom vzťahu na základe dohody o brigádnickej práci študentov. Po prijatí uvedených noviel boli brigádnici, na rozdiel od predchádzajúcej zákonnej úpravy, povinne dôchodkovo poistení. Išlo teda o rozšírenie rozsahu povinného dôchodkového poistenia s určitou úľavou - výnimkou, ktorú predstavovala podľa § 227a zákona možnosť študenta určiť jeden brigádnickej vzťah, v ktorom nebude mať postavenie zamestnanca na účely dôchodkového poistenia. Za cieľ ustanovenia § 227a možno teda považovať zmiernenie dopadu nových povinností v sociálnom poistení pre študentov pracujúcich na dohodu o brigádnickej práci. Takéto zmiernenie bolo však možné aplikovať len u jedného, nie viacerých zamestnávateľov.

Odvolací súd má za to, že neexistuje rozpor medzi jazykovým výkladom na jednej a systematickým a teleologickým výkladom predmetných ustanovení na strane druhej.

Ústavný súd SR v rozhodnutí sp. zn. III. ÚS 274/07 z 11.10.2007 uviedol, že „orgány aplikujúce správne právo a spomedzi nich osobitne sudcovia pri rozhodovaní v správnom súdnictve, sú oprávnení nedostatky zákonnej právnej úpravy svojim výkladom odstraňovať. Takéto odstraňovanie však nemožno považovať za legislatívnu činnosť, ktorá by narušala ústavný princíp trojdelenia štátnej moci. Sudca pri interpretácii normy správneho práva nesmie tvoriť, ale môže odhaľovať a formulovať vzťahy medzi jednotlivými právnymi normami vychádzajúc z účelu a zmyslu právnej úpravy“. V uvedenom rozhodnutí ústavný súd poukazuje na oprávnenie správnych súdov odstraňovať nedostatky zákonnej úpravy, teda vyplňať tzv. pravé či nepravé medzery v práve. Aby mohlo byť využité toto oprávnenie, musí však existovať medzera v práve, ktorú treba výkladom vyplniť. Súd nie je oprávnený odmietnuť aplikovať jasné a vnútorne nerozporné ustanovenie zákona. Takýmto spôsobom by došlo k porušeniu trojdelenia štátnej moci a všeobecný súd by sa stal de facto negatívnym zákonodarcom, čo je v právnom štáte neprípustné. Takéto oprávnenie má za istých okolností ústavný, nie však všeobecný súd.

Odvolací súd takisto plne súhlasí s právnym názorom (nielen) krajského súdu, že v situácii, keď ustanovenie právneho predpisu dovoľuje dvojaký výklad (jeden ústavne súladným a druhý ústavne nesúladným spôsobom), má prioritu jeho výklad ústavne súladným spôsobom. V prejednávanej veci však, ako už bolo povedané, k takejto situácii nedošlo.

Pokiaľ ide o legitímne očakávania, ich účelom je garancia čitateľnosti správania sa orgánov verejnej moci a ochrana súkromných osôb pred nepredvídateľným mocenským zásahom do ich právnej situácie, na vyústenie ktorej do určitého výsledku sa spoliehali, ako už bol ústavný súd citovaný v rozsudku krajského súdu. Pojem „nepredvídateľný mocenský zásah“ však nemožno interpretovať ako účastníkom nepredvídaný postup správneho orgánu podľa zákona. Skutočnosť, že žalobca nemal možnosť overiť si pravdivosť tvrdenia príbratej účastníčky odvolací súd nespochybňuje, ako ani tú skutočnosť, že žalobcovi takto vznikla povinnosť, ktorú nepredpokladal. Takéto konanie, v prípade vzniku škody, je však potrebné riešiť využitím inštitútov súkromného práva voči príbratej účastníčke. Nie je možné očakávať (nie je po žiadnej stránke legitímnym očakávaním), že porušenie právnej povinnosti zo strany fyzickej osoby - jednotlivca bude „naprávané“ porušením zákona zo strany správneho orgánu. Opačný postup by viedol k derogovaniu zákonného ustanovenia jeho porušovaním, čo je v priamom rozpore s koncepciou právneho štátu (tak formálneho ako aj materiálneho).

Nad rámec uvedeného, len na okraj, odvolací súd ešte poukazuje na skutočnosť, že zákon č. 461/2003 Z. z. upravuje možnosť správneho orgánu sankcionovať študenta za duplicitné vyhlásenie podľa § 227a, zákonodarca teda nenechal porušenie zákona bez sankcie.

Z uvedených dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky považoval napadnuté rozhodnutie žalovanej za zákonné a vecne správne, preto rozsudok krajského súdu zmenil podľa ustanovenia § 220 OSP tak, že žalobu zamietol.

O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol v súlade s § 246c ods. 1 OSP v spojení s § 224 ods. 1 a § 250k ods. 1 OSP, tak ako je uvedené vo výroku tohto rozsudku, lebo žalobca v tomto konaní nebol úspešný.

Toto rozhodnutie prijal senát pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.